

CREDITELE NEPERFORMANTE – O REALITATE

Lect. dr. Lavinia Maria NEȚOIU
Universitatea din Craiova

Abstract. *Lately, in Romania there is a rapid expansion of banking network, the banks are opening agencies in almost all the crowded places and the expansion tendency observed in the last couple of years is not at all finished. The expansion activity of the networks will continue in the same way of febrility in the year 2007. The target of this strategy is very clear and precise: the banks want to be as close as possible of the potential clients, considering that an expanded network is an essential element for the approach of the individual clients.*

Asistăm în această perioadă la liberalizarea creditului pentru persoane fizice, după ce Banca Națională a abrogat normele referitoare la restricționarea creditelor în funcție de plafoanele de îndatorare și a renunțat la avansul standard în cazul creditelor ipotecare. În câteva luni, băncile și instituțiile financiare specializate vor ieși pe piață cu noi strategii și norme proprii privind acordarea creditelor de consum, ipotecare și imobiliare către populație. Fără îndoială acestea vor afișa condiții mai relaxante pentru clientelă, deoarece în ultima vreme competiția a devenit tot mai aspră pe piața de retail

Datorită faptului că în activitatea bancară nu se pot estima, cuantifica și mai ales elimina toate tipurile de risc, activitatea de creditare generează și credite neperformante chiar dacă procedurile de acordare a creditelor au fost respectate ca la carte. Sistemul creditării depinde în mare măsură de corectitudinea băncilor și doar implementarea unor proceduri avansate de control și management al riscului, în liniile impuse de al doilea acord semnat la Basel, poate diminua din riscuri.

Riscul de credit legat de acordarea creditelor de consum, ipotecare și imobiliare va crește în următorii ani deoarece volumul creditelor de acest gen acordate populației va crește în următoarea perioadă ca urmare a relaxării condițiilor de creditare. Băncile ar trebui să se arate dornice să informeze clienții despre modul în care

dobânzile se vor modifica pe parcursul duratei creditului în cazul în care acestea sunt variabile pe parcursul perioadei de creditare. Scoringurile interne ale băncilor, care stau la baza deciziei inițiale de creditare, trebuie să țină seama de această posibilă creștere a cuantumului dobânzii plătite pe parcursul perioadei creditului. De asemenea, ajustarea dobânzilor ar trebui să fie transparentă, întrucât de multe ori dobânda se modifică în funcție de decizia internă a băncii în cazul unor creșteri de rată a dobânzii pe piața financiar - monetară.

Dacă o parte a creditelor acordate către populație nu ar fi rambursate la timp, acest lucru ar crea dificultăți financiare și pierderi băncilor și instituțiilor financiare specializate care s-ar putea extinde și afecta întreaga economie.

Creditele neperformante se pot defini ca fiind acele împrumuturi bancare acordate clienților a căror situație economico-financiară, deteriorată din diverse cauze, în diferite faze ale procesului de creditare, nu mai asigură condiții de rambursare integrală sau parțială a creditului sau de achitare a dobânzilor și comisioanelor aferente.

Nivelul acestor credite trebuie însă să se situeze la un nivel cât mai redus, datorită impactului asupra profitabilității băncii. Acest deziderat se poate atinge numai printr-o politică de creditare prudentă, practică în consens cu conjunctura economică și mediul financiar precum și printr-o clasificare corespunzătoare a riscului.

Un credit poate deveni neperformant în oricare din fazele procesului de creditare, inclusiv în faza de analiză, datorită unor cauze dependente sau independente de practica bancară, dar în această fază el nu se manifestă practic, trebuie trecut în categoria *neperformante* atunci când el devine o certitudine, deci atunci când recuperarea lui devine o problemă pentru bancă sau când clienții creditați nu mai asigură condiții de rambursare a creditului sau de achitare a dobânzilor, sau și una și alta. Existența creditelor neperformante, ca o categorie aparte de credite precum și efectele negative ale acestora, a făcut necesară gestiunea separată a acestor tipuri de credite, încadrarea într-un *portofoliu al creditelor neperformante*. În momentul în care apar aceste credite, rezultă și o serie de efecte negative resimțite de bancă, client dar și la nivel macroeconomic.

Simpla enumerare a acestor efecte negative ale creditelor neperformante ne arată de ce băncile trebuie să deruleze o activitate de creditare performantă.

Practica bancară a identificat o multitudine de cauze generatoare de astfel de credite, cauze grupate după factorii cele generează, astfel:

✓ cauze de ordin macroeconomic (care acționează din afara sistemului bancar) și care pot fi de ordin politic, economic, de piață, de legislație, etc;

✓ cauze generate de beneficiarii de credite: management defectuos al activității; cauze independente de activitatea clientului; fraude, deturnări de fonduri, nerespectarea prevederilor contractului de credit;

✓ există însă o serie de cauze generatoare de credite neperformante care sunt exclusiv din vina băncii: o analiză greșită a situației clientului; încadrarea greșită în grupa de bonitate; lipsa urmăririi creditelor.

În ceea ce privește aceste cauze, ele pot apărea în mai multe momente ale relației bancă-client, în stadiul de analiză a dosarului de creditare depus de client: fiind vorba despre credibilitatea prea mare acordată de bancă clientului sau

despre lipsa unor informații despre client. S-a constatat că există persoane care au contractat credit simultan la mai multe bănci fără a stârni atenția ofițerilor de credite. Nici nu aveau cum deoarece informațiile cerute Centralei Riscurilor Bancare (CRB) și Biroului de Credite referitoare la existența altor credite au loc tot simultan, iar derularea unor simple aplicații de credit nu este luată în calcul. Astfel, se omit informații esențiale despre client fără a face nici fals în declarații, întrucât declarațiile pe proprie răspundere cerute de bănci fac referire numai la creditele aprobate, și nu la existența sau inexistența altor aplicații de credit la alte bănci. Nici ofițerilor de credite nu li se poate reproșa nimic, întrucât și-au făcut datoria, verificând bazele de date ale CRB și Biroului de Credit anterior aprobării împrumuturilor în cauză. În același timp, și riscul expunerii băncilor la credite neperformante crește, iar necesitatea unui sistem de evaluare (credit scoring) și a unui management al riscului eficient se face tot mai mult resimțită. În plus, există și multe persoane care nu declară unele credite. Cea mai des întâlnită modalitate de fraudă este falsul în declarații pe propria răspundere.

Alte cauze care provin din modul de acordare a creditului referitoare la condițiile de angajare, condițiile de rambursare, condițiile de garantare, condițiile de urmărire și control aferente creditului acordat, lipsa experienței bancare în depistarea semnalelor de avertizare. Băncile se bazează pe buna credință a clientului, dosarul este verificat, se verifică datele – în special cele legate de venituri – dar dacă clientul va fi dat afară sau demisionează la o lună după ce ia banii, e dificil să mai fie încadrat în categoria celor care nu vor înregistra restanțe; de asemenea băncile nu pot verifica nici stabilitatea clientului la locul de munca. Nu există asigurări suplimentare nici pentru situația în care un client care ia un credit pentru nevoi personale, de 10.000 de euro spre exemplu, pleacă a doua zi din țară, fără să mai returneze banii băncii.

Băncile au făcut și „portretul robot al datornicului”, stabilind că restanțierul „model” are între 30 și 40 de ani, iar ca origine a zonei din care provine, 86 % dintre datornici provin din mediul urban. Tratarea cu superficialitate a etapelor procesului de creditare, poate duce la acordarea cu ușurință a unui credit dar la imposibilitatea recuperării lui decât prin valorificarea garanțiilor, situație neavantajoasă atât pentru bancă, deoarece duce la imobilizări de fonduri și chiar la diminuarea profitului, cât și pentru client deoarece poate duce la faliment, pierderi de sume bănești.

Recuperarea creditelor neperformante nu trebuie să reprezinte o practică de bază ci, din contră, să fie o ultimă soluție aplicată. Această etapă presupune riscuri, timp și nu în ultimul rând costuri.

Recuperarea creditelor pe cale amiabilă – reprezintă o primă metodă care se aplică în cazul debitorilor ce au serviciul datoriei necorespunzător timp de mai multe luni și constă în emiterea de către bancă a unor scrisori prin care se atenționează debitorul asupra restanței precum și asupra consecințelor în caz de neacoperire a acestor debite. Băncile se lovesc însă de o problemă - ajunse la momentul recuperării datoriilor, constată că 44% din debitori nu pot fi identificați după primul contact telefonic. Numărul de telefon este invalid, iar în aproape o treime din situații nimeni nu răspunde la telefon. Dacă această metodă nu dă rezultate se va trece la poprirea pe salariu dar cu respectarea prevederilor Codului Muncii care menționează că este interzisă poprirea pe mai mult de 50% din veniturile unei persoane, așa că nicio bancă nu va acorda credite oricum, ci doar după o analiză riguroasă a clientului, deoarece în cazul unor restanțe ar risca să nu-și mai poată recupera banii.

Procedura de executare silită, soluția extremă, se folosește atunci când s-au utilizat toate metodele menționate anterior, dar fără rezultat sau atunci când clientul nu respectă condițiile impuse de bancă, este evaziv sau obstrucționează banca. Această metodă se referă la

executarea garanțiilor, situație în care inspectorul de credite cu răspundere în domeniul recuperării creditelor neperformante întocmește dosarul de executare silită pe care îl înaintează consilierului juridic; acesta va prezenta dosarul instanțelor judecătorești, unde se vor prezenta totodată toate măsurile luate de bancă pentru recuperarea creditului, dar fără rezultat și declararea falimentului debitorului.

Deși aria activităților bancare s-a extins, creditarea rămâne încă o activitate principală a băncilor comerciale. Principalele elemente care diferențiază creditul de restul produselor bancare sunt acelea că, creditul reprezintă principala sursă de venit dar prezintă în același timp un grad ridicat de risc. Funcția de creditare este importantă pentru societate, motiv pentru care este necesară alocarea corespunzătoare a resurselor și reducerea pe cât posibil, a apariției creditelor neperformante. Statisticile indică faptul că produsele bancare care „au dat” cei mai puțini datornici sunt cardurile de credit și creditul auto în timp ce, împrumuturile pentru nevoi personale înregistrează cel mai mare procent de restanțe, urmate de cele pentru bunuri de folosință îndelungată.

Cu toate că restricțiile la creditare au fost eliminate, Banca Centrala va institui un cod de bune practici pe care îl va trimite băncilor, fiecare bancă își va face mai întâi propriile norme de acordare a creditelor, care vor fi adunate de către Banca Națională și astfel se va institui un cod minimal de prudențialitate.

Acordarea creditului trebuie să se bazeze pe un set de reguli bine stabilite, care definesc în mod clar principiile de creditare. Aceste principii cât și obiectivele creditului trebuie să fie dinamice și adaptabile la mediul economic în continuă schimbare cât și particularităților pieței. Principiile de creditare pot fi sintetizate prin intermediul celor **5 C ai creditării**:

Caracter - se referă la cinstea, integritatea și credibilitatea împrumutatului, fiind vorba despre

posibilitatea și bunăvoința clientului de a rambursa creditul;

Capital - indică prezența sau absența resurselor financiare pe termen scurt sau lung, care pot fi utilizate pentru stingerea obligațiilor în cazul în care disponibilitățile imediat viitoare nu sunt suficiente;

Capacitate - se referă la prezența sau absența resurselor curente care pot fi utilizate pentru rambursarea creditului la scadență;

Colateral - se referă la prezența sau absența și valoarea activelor care pot fi utilizate pentru stingerea obligațiilor în cazul în care plățile nu se fac conform graficului de rambursare sau clientul se află în incapacitate de plată,

Condiții – reprezintă mediul economic general și condițiile (atât ale împrumutatului cât și ale împrumutătorului) care pot să afecteze posibilitatea clientului de a rambursa creditul sau a băncii de a acorda credite.

Chiar dacă în prezent creditarea este strict la latitudinea băncilor comerciale, totuși acestea „nu vor sări” să crediteze orice client care le calcă pragul, ci vor elabora un set de norme de creditare care să le permită să

gestioneze cât mai bine relația cu clienții creditați, din momentul acordării creditului și până la rambursarea finală a acestuia. Aproape 30 de miliarde RON – aceasta este suma totală cu care românii figurau cu împrumuturi în lei la bănci, la începutul lui 2007. Din cele 30 de miliarde, peste jumătate, 16,5 miliarde lei, reprezintă creditele de consum acordate în moneda națională. În valută, mai ales în euro, împrumuturile românilor mai adăugau volumului creditelor încă pe atât. Era firesc așadar că, în această masă uriașă de credite, să existe și rău-platnici. Bancherii sunt însă optimiști: totalul creditelor neperformante nu depășește 2-3% din totalul creditelor acordate, ceea ce reprezintă un procent confortabil.

Funcționarea și rambursarea normală a creditelor sunt esențiale pentru o economie sănătoasă. O funcționare lină, fără sincope, a pieței creditelor este bună pentru economie deoarece creditele sprijină investițiile atât pentru populație cât și pentru companii, acest fapt sprijină în final creșterea economică a unei țări.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Ilie Mihai	<i>Tehnica și managementul operațiunilor bancare</i> , Editura Expert, București 2003
Ilie Mihai	<i>Un instrument pentru aprecierea riscului bancar – Ratingul de credite</i> , Adevărul Economic nr.1 (457)/ianuarie 2001
Nețoiu, Lavinia	<i>Management bancar</i> , Editura Universitaria, Craiova, 2006
Stoica Maricica	<i>Management bancar</i> , Ed. Economică, București, 1999
Vasilescu Ioana	<i>Caracteristicile principale ale creditului bancar</i> , Revista Capital, martie 2007
***	Publicația <i>Ziarul financiar</i> , ianuarie – martie 2007
***	www.birouldecredit.ro
***	www.bnro.ro

